

Спеціальність А 6. Спеціальна освіта (за спеціалізаціями), С 4 Психологія

Освітня програма Спеціальна педагогіка, Спеціальна психологія

Освітня кваліфікація Доктор філософії

Шифр дисципліни	ВД9
Назва дисципліни	Психолого-педагогічна діагностика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку
Навчальний рік	2025-2026

Кількість кредитів ЄКТС (годин) 1 кредит (30 годин)

Статус Вибіркова навчальна дисципліна

Короткий опис дисципліни

Зміст дисципліни спрямований на аналіз і осмислення змін у запропонованих на сьогодні підходах до теорії й практики психодіагностики дітей з порушеннями інтелекту для визначення її перспективних напрямів для розробки інноваційних методик діагностики пізнавального, соціально-емоційного, особистісного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, відповідно до технологічних та соціальних викликів сучасності.

Пререквізити

Викладачі **Мякушко О.І., Сухіна І.В.**

Робоча програма навчальної дисципліни

ВД9 Психолого-педагогічна діагностика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

Контакти Тел +380994166058, +380667528281

Email sanamiak9@gmail.com, irena.sukhina@gmail.com

Час для консультацій четвер, 12:00-13:00

Мета курсу	розширення та систематизація знань аспірантів, з опорою на вітчизняний та міжнародний досвід, стосовно проблематики та механізмів психолого-педагогічної діагностики дітей із порушеннями інтелектуального розвитку (далі ППР), достатніх для продукування ідей, розв'язання комплексних проблем щодо оцінювання освітніх потреб та організації психолого-педагогічної підтримки осіб з ППР на базі закладів освіти для подолання обмеження їх участі в освітньому процесі.
1. 2. 3.	Професійно, з наукових позицій переосмислювати наявні та створювати нові цілісні знання з психолого-педагогічної діагностики дітей з ППР для розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних комплексних проблем у галузі дослідницько-інноваційної та практичної професійної діяльності у сфері спеціальної та інклюзивної освіти (корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, навчально-реабілітаційній роботі тощо). Демонструвати навички визначення у дітей з ППР освітніх труднощів та їх провідних причин, діагностики відхилень у психофізичному, соціально-емоційному та особистісному розвитку дітей з ППР. Пояснювати принципи наукового обґрунтування адекватних й максимально сприятливих умов для навчання, розвитку, виховання і соціалізації особистості дитини з ППР, окреслення шляхів її психолого-педагогічної підтримки та побудови оптимального індивідуального освітнього маршруту (з метою реалізації дитиною власного внутрішнього компенсаторного потенціалу та подолання порушеного ходу її розвитку).
ЗК 1. ЗК 2. ЗК3.	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), творчо підходити до вирішення професійних завдань. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел.
СК01	Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування, навчання й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
СКО2	Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у

	спеціальній психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
СКО 9	Здатність адаптувати методи дослідження з урахуванням психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, актуального стану і потенційних можливостей осіб з ППР, організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) особам з особливими потребами, у тому числі з інвалідністю, особам, що потенційно можуть належати до цієї групи, особами з груп ризику або ж членам їхніх сімей та опікунам, діючи згідно з принципами деонтології та усвідомлюючи педагогічні, психологічні та соціальні наслідки власних впливів у сфері професійної діяльності.
СКО 11	Здатність проводити вивчення психічної діяльності людини в нетипових, складних та екстремальних умовах, здійснювати психологічне забезпечення професійної діяльності фахівців. Здатність до когнітивної гнучкості: ситуативного (негайного) вирішення проблем, врахування нових (поточних) умов і обставин для прийняття рішень, уміння долати стереотипне мислення..
РН03.	Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості (зокрема і в осіб з порушеннями розвитку), груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження..
РН04.	Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики.
РН07.	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти у сфері психології (зокрема і спеціальної психології), які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів..

План						
Семестр, тиждень, заняття (дата)	Тема, План заняття	Аудиторні заняття		Самостійна Робота		
		Форма	Год	Завдання	Год	
Змістовий модуль 1: Теоретичні засади та підходи до діагностики дітей з ППР						
Заняття 1	Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями інтелектуального розвитку та умови його успішної реалізації на індивідуальному освітньому маршруті. Ретроспективний аналіз динаміки поглядів щодо організації допомоги особам з інтелектуальними порушеннями, пов'язаними з характерними змінами моральних і духовних цінностей у суспільстві.	Лекційне	2	Психолого-педагогічний супровід освіти дітей з інтелектуальними порушеннями з точки зору менеджменту їхнього розвитку.	2	
Заняття 2	Різноманітність засобів і методів дослідження осіб із порушеннями інтелектуального розвитку. 4 підходи до систем класифікації та критеріїв діагностики осіб з ППР: клінічний, психометричний, соціально-компетентісний та освітній. Їх переваги та недоліки.	Практичне	2	Характеристика осіб з ППР за різними класифікаторами (клінічні класифікації інтелектуальних порушень, МКХ-10 і МКХ 11, МКФ-ДП).	2	
Змістовий модуль 2: Діагностика психічного розвитку дітей з ППР						
Заняття 3	Методики діагностики когнітивного розвитку. Традиційні напрями психолого-педагогічної діагностики: психометричний, комплексний функціональний (дослідження психічних процесів та операцій), нейропсихологічний. Психолого-педагогічна оцінка дітей з ППР за освітніми труднощами та рівнями інклюзивної підтримки: її переваги та обмеження.	Практичне	2	Компетентісний підхід у формуванні передумов пізнавальної і соціально-комунікативної діяльності у дітей з ППР (за О. Мякушко).	2	
Заняття 4	Тести навчальних досягнень. Когнітивний підхід до навчання. Методичні підходи до конструювання тестів навчальних досягнень із засвоєння програмового матеріалу: рівневий, гештальтно-фреймовий та процесуальний (за видами знань – концепти, схеми, процедурні знання, образи). Діагностично-педагогічна модель як метод навчання дітей з ППР.	Практичне	2	Тести досягнень з «Довкілля» у дошкільників з ППР (Н. Стадненко, А. Обухівська), методика діагностики трансверсальних здібностей.	2	
Заняття 5	Дослідження сенсомоторного та нейропсихологічного розвитку дитини. Значення нейропсихологічної обстеження та діагностики стану сенсомоторного розвитку як прогностичних інструментів.	Практичне	2	Методики діагностики сенсомоторного розвитку (сенсорний рівень, перцептивний рівень, рівень тілесно-просторового аналізу, емоційно-вольовий рівень). Засоби діагностики порушень сенсорної	2	

	Методики обстеження, оцінювання, симптоматика відхилень.		інтеграції та оцінки сенсорного профілю.		
Змістовий модуль 3: Діагностика відхилень в особистісному розвитку дітей з ППР					
Заняття 6	Дослідження особливостей емоційно-вольової сфери. Дефіцит адаптивної поведінки як перешкода соціалізації дітей з ППР. Пропріоцепція як суттєвий чинник у розвитку соціоемоційних процесів в сучасних теоріях емоцій та їх втілення (embodiment theory). Холістична модель здоров'я як підґрунтя реалізації антропоцентричної та психотерапевтичної спрямованості особистісно орієнтованої технології освіти для дітей з ППР.	Практичне	2	Методики дослідження соціально-емоційного розвитку осіб з ППР: стану емоційно-вольової сфери; міжособистісних відносин; соціально-морального рівня розвитку; ризику сексуальної віктимізації дітей. Проективна діагностика особистісних проблем. Методики діагностики поведінки дитини.	4
Заняття 7	Оцінка порушень взаємодії батьків з дитиною з ППР. Типові особливості емоційних та комунікаційних проблем батьків дітей з ППР. Три важливі напрямки психологічного супроводу родин.	Практичне	2	Методики оцінки стану тривожності батьків, порушень взаємодії родини із соціальним оточенням, емоційного вигорання, педагогічної компетентності батьків та їх комунікації з дітьми з ППР.	2

Індивідуальні завдання та підсумковий контроль	
Завдання	Особливості виконання та вимоги
1. Підготувати есе на тему забезпечення в сучасних освітніх реаліях України реалізації цілісного «Дитина з підходу до здоров'я дітей з ППР (як їх фізичного, психічного і соціального порушенням благополуччя). інтелекту: як стати щасливим?»	Написати есе на 1 чи 2 сторінки, у формі роздумів щодо можливих шляхів реалізації цілісного «Дитина з підходу до здоров'я дітей з ППР (як їх фізичного, психічного і соціального порушенням благополуччя). інтелекту: як стати щасливим?»
2. Підготовка та написання есе в якому через призму обраного підходу до діагностики представити актуальність і шляхи вирішення науково-практичної проблеми в галузі спеціальної освіти та психології.	Написати есе на 1 чи 2 сторінки, у формі роздумів щодо найбільш болючих і актуальних проблем із соціальної адаптації чи освіти дітей з ППР та визначити напрями психодіагностичних досліджень, необхідних для з'ясування причин появи цих проблем. Проблема для есе обирається на власний розсуд.
Підсумковий контроль (тест)	- Згідно сучасним уявленням, поняття «порушення інтелекту» це – - Стойке порушення пізнавальної діяльності на основі органічного ураження центральної нервової системи. - Збірна група людей з різними причинами, онтогенезом і навіть клінічним проявам непрогресуючих психічних станів, основною ознакою яких є вроджене або набуте в ранньому дитинстві (до 3 років) загальне психічне недорозвинення з перевагою недостатнього інтелектуального розвитку. - Сукупність спадкових, вроджених або рано набутих стійких синдромів загального психічного відставання у розвитку, які проявляються в утрудненні соціальної адаптації, переважно, через розлад інтелектуального розвитку. - Не є характерними для всіх осіб з ППР такі прояви: - системне порушення пізнавальної діяльності - затримка фізичного розвитку - характерна неврологічна картина - органічне ураження кори головного мозку - особливий розвиток дитини - переважне недорозвинення еволюційно древніших елементарних функцій і інстинктів - Психолого-педагогічний супровід дітей згідно ст. 1 Закону України «Про реабілітацію інвалідів» — це

- А) систематичне відстеження клініко-психологічного та психолого-педагогічного статусу дитини в динаміці її психічного розвитку;*
Б) системна інтегративна технологія соціально-психологічної допомоги сім'ї та особистості.
В) системна діяльність практичного психолога та корекційного педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум.
4. Усі наявні концепції супроводу умовно можна поділити на 3 групи:
А) середовищний підхід
Б) інформаційний підхід
В) особистісний підхід
Г) інтегративний підхід
5. Етапи розробки індивідуального освітнього маршруту включають такі кроки:
А.. Обстеження.
Б. Побудова індивідуального освітнього маршруту.
В. Надання допомоги вчителям та асистентам учителя у створенні на основі результатів діагностики індивідуальних програм розвитку.
Г. Реалізація індивідуального освітнього маршруту.
Д. Налагодженні партнерських стосунків з батьками
Е. Моніторинг.
6. Ефективність психолого-педагогічного супроводу навчання дітей забезпечується комплексною диференціальною діагностикою, що має бути спрямована на вивчення:
А) адаптивних можливостей, соціального статусу дитини, взаємин у родині та шкільному колективі;
Б) співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми;
В) негативних поведінкових та емоційно-вольових проявів,
Г) особливостей пізнавальної діяльності;
Д) емоційно-вольової та мотиваційної сфер;
Ж) регулятивних механізмів особистісного розвитку дитини
З) індивідуально-типологічних особливостей;
К) рівня розвитку комунікативних здібностей;
Л) сильних і слабких сторін розвитку особистості.
7. 4 сучасних підходи до систем класифікації за критеріями діагностики осіб з інтелектуальними порушеннями це –

<i>А клінічний</i>	<i>Г медичний</i>
<i>Б психометричний</i>	<i>Д освітній</i>
<i>В психолого-педагогічний</i>	<i>Е соціально-компетентісний</i>
8. Клінічний підхід до діагностики дітей з ППР полягає у:
А вивченні етіології розладів інтелекту, розгляді анатомічних та генетичних причин, які призводять до порушення інтелекту, класифікації інтелектуальних порушень.
Б дослідженні картини психічної діяльності осіб з розладами інтелекту, стану їх емоційної сфери та особистості загалом.
В кількісній оцінці рівня розвитку розумових здібностей
9. Недоліки психометричного підходу до діагностики дітей з ППР полягають у тому, що:
А Тести не виявляють специфіку відхилень у психічному розвитку дитини

- Б *У тестах відсутні підстави для пояснення причини виникнення відхилень у розвитку дитини*
 - В *Тести надають кількісний диференційований характер оцінок.*
 - Г *Тести не дають можливість з'ясувати природні дані дитини та перспективи її подальшого навчання і розумового розвитку.*
 - Д *Стандартизація умов та результатів тестів, можливість комп'ютеризації.*
 - Е *Тести потенційно таврують і обмежують людину.*
10. Критерієм соціально-компетентісного підходу до діагностики дітей з ППР є:
- А *рівень функціонування людини*
 - Б *рівень необхідної допомоги або підтримки*
 - В *рівень соціальної компетентності*
11. Не відноситься до основних критеріальних компонентів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я (МКФ):
- А *Функції та структура тіла*
 - Б *Синдром несформованості*
 - В *Активність, пов'язана із завданнями та діями індивіда*
 - Г *Участь (залученість у життєву ситуацію)*
 - Д *Поведінковий репертуар*
 - Е *Додаткова інформація щодо тяжкості та факторів зовнішнього середовища*
12. Освітній підхід до діагностики дітей з ППР полягає у:
- А *дослідженні психічної діяльності осіб з інтелектуальними порушеннями, стану їх емоційної сфери та особистості загалом, а також розробці принципів, методів та форм їх корекції та навчання, які б запобігали труднощам їх включення осіб в освітнє середовище та соціум.*
 - Б *вивченні, розуміючи особистість як цілісну систему, індивідуальних особливостей особистості та їх описі за допомогою проєктивних методик і ідеографічних технік.*
 - В *виявленні індивідуально-психологічних властивостей особистості людей з розладами інтелекту та особливостей їх інтелекту.*
13. Обмеження психолого-педагогічної оцінки дітей з ППР за освітніми труднощами та рівнями інклюзивної підтримки полягають у тому, що:
- А *Обов'язковий висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи не передбачає визначення стану її інтелектуального розвитку.*
 - Б *Дитина вивчається як унікальна з усіма своїми особливостями, труднощами у різних сферах психічної діяльності, які зумовлюють її потреби у допомозі в процесі навчання і та отримує відповідну допомогу,*
 - В *Такий підхід до комплексної оцінки розвитку особи збіднює знання про її стан або унеможливорює розпізнати дійсний її стан, оскільки не здатен послуговуватись тими знаннями, які сконцентровані у всякому діагнозі.*
 - Г *Завдяки відмові від власне психолого-педагогічного діагнозу та обмеженню окремими симптомами, висновок ІРЦ про психолого-педагогічний розвиток особи оминає «навішування ярликів» і являє собою перелік труднощів з різних сфер її психічної діяльності.*
 - Д *Обмеження окремими симптомами та відмова від діагностичних*

узагальнень призводить до серйозних ускладнень у ідентифікації різних станів особи.

14. Відповідно сучасній точці зору, інтелект це –
А) *Здатність людини думати, евристично мислити і здійснювати прогнозування.*
Б) *Система розумових операцій, стиль і стратегія вирішення проблем.*
В) *Здатність до здійснення процесу пізнання і до ефективного вирішення проблем, зокрема при оволодінні новим колом життєвих завдань з метою адаптації.*
Г) *Система всіх пізнавальних здібностей індивіда: відчуття, сприйняття, пам'яті, уявлення, мислення, уяви.*
15. Авторами методики діагностики відхилень у розумовому розвитку за критерієм навчуваності є
А) *Н. Стадненко* Б) *Т. Жук* В) *І.Бех* Г) *Т. Ілляшенко* Д) *В.Бондар*
16. У моделі структури навчально-пізнавальних компетентностей (в рамках інформаційного і структурно-функціонального підходу до психічної діяльності) виділені такі їх складові:
А. *Операційна*
Б. *Ресурсна*
В. *Досвіду соціалізації*
Г. *Когнітивна*
Д. *Регулятивна*
Ж. *Комунікативна*
17. Види знань у когнітивній психології це –
А. *відчуття*
Б. *концепти*
В. *схеми*
Г. *сприйняття*
Д. *процедурні знання*
Ж. *образи*
18. Виберіть прізвища авторів тестів навчальних досягнень для дітей з ППР дошкільного віку
А) *Н.Стадненко* Б) *А.Обухівська* В) *Т.Ілляшенко*
19. У сенсомоторному розвитку розрізняють рівні –
А. *сенсорний рівень*
Б. *перцептивний рівень*
В. *мисленнєвий*
Г. *рівень тілесно-просторового аналізу*
Д. *соціально-емоційний*
Ж. *емоційно-вольовий рівень*
20. Сенсорні стилі навчання це –
А. *Кінестетичний*
Б. *Сенсомоторний*
В. *Тактильний*
Г. *Аудіальний*
Д. *Пропріоцептивний*
Д. *Візуальний*
21. 5 основних підходів до проблеми класифікації поведінкових відхилень це –
А *Педагогічний*
Б *Соціологічний*

- В Психіатричний*
- Г Психологічний*
- Д Правовий*
- Ж Соціальний*
- З Медичний*

22. Зміна форм поведінки в бік їх погіршення та зростання тяжкості відбувається у такій послідовності (напишіть в таблиці праворуч від форми поведінки відповідні цифри):

<i>А</i>	<i>шкідлива звичка</i>	<i>2</i>
<i>Б</i>	<i>хворобливий поведінковий розлад, загрозливий самому життю</i>	<i>3</i>
<i>В</i>	<i>нешкідлива звичка</i>	<i>1</i>
<i>Г</i>	<i>поведінка, що відхиляється, погіршуючи якість життя</i>	<i>4</i>

23. Розрізняють два типи поведінкових розладів, таких як:

- А Когнітивний*
- Б Опозиційно-викличний*
- В Емоційний*
- Г Патологічний*

24. Особлива риса українського космізму це –

- А) зв'язок «зовнішнього і внутрішнього космосів».*
- Б) цілісне сприйняття світу.*
- В) зосередження уваги на людині як центральній фігурі світобудови.*

25. Холістична модель здоров'я це –

- А) визначення здоров'я як спроможності, що дає можливість для кожної особи почуватися здоровою, навіть за наявності кількох хронічних захворювань або невиліковного стану.*
- Б) цілісне уявлення про здоров'я людини як стану повноцінного її фізичного, психічного і соціального добробуту (благополуччя), а не лише відсутність хвороб чи фізичних вад.*
- В) психоемоційний стан цілкового задоволення життям.*

26. Запропоновані на сьогодні заспокійливі стратегії для учнів використовують такі 3 провідні шляхи (чутливі нервові волокна), як:

- А. інтероцептивні*
- Б. тактильні*
- В. пропріоцептивні*
- Г. смакові*
- Д. вестибулярні перцептивні*

27. Три важливих напрямки для психологічного супроводу родин

- А) допомога у проходженні кризових ситуацій у житті родини;*
- Б) корекція дитячо-сімейних взаємовідносин;*
- В) оптимізація стосунків всередині родини;*
- Г) підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків;*
- Д) гармонізація внутрішнього стану матері та запобігання її невротизації;*
- Ж) активне залучення батьків до корекційно-розвивального і освітнього процесу.*

28. Психоедукація батьків це –

- А) процес інформування про психічне здоров'я, психологічні проблеми, їхні прояви та наслідки;*
- Б) процес соціалізації батьків у новому середовищі після народження дитини;*
- В) форма контролю за поведінкою батьків зі сторони психолога;*

- Г) метод лікування психічних розладів у батьків.*
29. Дайте правильне визначення, що таке посттравматичний стресовий розлад.
- А) тимчасове погіршення пам'яті у людей, які щойно повернулися з зони бойових дій;*
- Б) генетично обумовлений психічний стан, який проявляється у дитинстві;*
- В) психічний розлад, що виникає як наслідок переживання травматичних подій;*
- Г) розлад харчової поведінки, що виникає після пережитої травми.*
30. Скільки стадій має синдром емоційного вигорання?
- А) I, II, III;*
- Б) I, II, III, IV.*
- В) I, II, III, IV, V.*

Оцінювання навчальних досягнень	
Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	30
Індивідуальне завдання 1	10
Індивідуальне завдання 2	10
Підсумковий контроль (тест)	30
Всього	100

Шкали оцінювання			
Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни

Додаткові бали	
Вид роботи та вимоги	Бал за стобальною шкалою

1. Прочитайте опис ситуації: «На початку року до педагога-психолога дошкільної освітньої установи комбінованого типу звернулася мати вихованця підготовчої групи для дітей із ЗПР з проханням про допомогу у вихованні її сина, який у групі та вдома неадекватно поводить: не хоче займатися, зриває заняття, рве зошити, крутить собі вуха, кусає руки. Мати скаржилася на те, що вона не в змозі стримувати себе по відношенню до сина, постійно шльопав дитину і кричить на неї. Мати просила спеціаліста навчити її, як можна взаємодіяти із сином». Зробіть кілька первинних припущень (1-3 гіпотези) про причини виникнення описаної ситуації (проблемної поведінки дитини). Подумайте і визначте, які діагностичні процедури потрібно здійснити для дослідження причин заявленої ситуації.	10
2. Проаналізуйте висновок ІРЦ щодо розвитку основних сфер дитини. Чи достатньо інформації для висловлення первинних припущень про причини недорозвитку. Подумайте і визначте, які види діагностики необхідно здійснити для уточнення діагнозу і окресліть напрямки індивідуальної корекції.	10

Основна (обов'язкова) література

1. Мякушко О.І. Компетентнісний підхід у формуванні передумов пізнавальної і соціально-комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2018. № 14. С. 256-265. URL: <https://doi.org/10.33189/epspn.v1i14>
2. Мякушко О.І. Психолого-педагогічний супровід освіти дітей з комплексними порушеннями: погляд з точки зору менеджменту їхнього розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2020. № 17. С.159-180. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724404/>
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
4. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : кол. монографія / Т. В. Жук та ін. / наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ: Ніка- Центр, 2020. 113 с. URL: <http://surl.li/fbxexq>
5. Стадненко Н. М., Ілляшенко Т. Д., Борщевська Л. В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. Кам'янець-Подільський: видавництво "Абетка", 1998. 144 с.
6. Сухіна, І. (2020). Сенсомоторна корекція розвитку. Чеботарьова О.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Бобренко І.В., Мякушко О.І., Сухіна І.В., Трикоз С.В. *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку*. О.В. Чеботарьова, О.І. Мякушко (Ред.). (с.174-224). К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725704/>
7. Сухіна, І.В. (2023) Психоедукація батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни як напрям роботи психолога *Особлива дитина: навчання і виховання*, 3 (111). С. 7-31 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737814/>
8. Тарасун, В. (2008). Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування. К.: Вид-во Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.
9. Тарасун, В., Мякушко, О. (2005). Трансверсальні здібності: оцінювання і розвиток. В.В.Тарасун (Ред.). К.: Актуальна освіта.

Додаткова література та інші джерела інформації

1. Айрес, Е.Дж., Роббінс, Дж. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку. Вид-во Ростислава Бурлаки, 2024. 266 с.
2. Ілляшенко Т.Д. Психолого-педагогічна діагностика в системі інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *The 29th International scientific and practical conference "Modern scientific trends and youth development"* (Poland, Warsaw, July 25 – 28). Warsaw International Science Group, 2023. P.175-180. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737887>
3. Крокер, Л., Джеймс, А. (2010). Введення в класичну і сучасну теорію тестів: підручник. М.: Логос. 667 с.
4. Кухар, Л.О. & Сергієнко, В.П. (2010). Конструювання тестів. Луцьк.

5. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / Укладачі: Прохоренко, Л.І., Ярмола, Н.А., Набоченко, О.О., Данілавичюте, Е.А., Ільяна, В.М., Костенко, Т.М., Чеботарьова, О.В., Литовченко, С.В., Бабяк, О.О., Недозим, І.В., Омельченко, І.М., Блеч, Г.О., Трикоз, С.В., Гладченко, І.В., Трофименко, Л.І., Рібцун, Ю.В., Мартинюк, З.С., Довгопола, К.С., Жук, В.В., Грибань, Г.В., & Курінна, В.Р. (уклад.). Київ: Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. URL: <https://bit.ly/3mzL8sZ>
6. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти / Прохоренко, Л.І., Ярмола, Н.А., Набоченко, О.О., Данілавичюте, Е.А., Ільяна, В.М., Костенко, Т.М., Чеботарьова, О.В., Литовченко, С.В., Бабяк, О.О., Недозим, І.В., Блеч, Г.О., Трикоз, С.В., Гладченко, І.В., Трофименко, Л.І., Рібцун, Ю.В., Мартинюк, З.С., Довгопола, К.С., Жук, В.В., Грибань, Г.В., & Курінна, В.Р. (уклад.). Київ: Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2021/12/31/Metod.rekom.dlya.ZZSO.inkl.31.12.pdf>
7. Мосієнко О. Психоедукація – первинний засіб в роботі з воїнами АТО. Режим доступу: <http://iqholding.com.ua/articles/psikhoedukatsiya-pervinnii-zasib-v-roboti-z-voynami-ato>
8. Психолого-педагогічне вивчення дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю, складання індивідуальної програми розвитку. / За заг. ред. М.Л.Авраменка. Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів, Лютіж, 2008. 118 с.
9. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями: навчально-методичний посібник / Авт.: О.В.Чеботарьова, Г.О.Блеч, І.В.Гладченко, С.В.Трикоз, Н.А.Ярмола, І.В.Сухіна та ін. / За наук. ред. О.В.Чеботарьової. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2019. 256 с. (Серія «Інклюзивне навчання»).
10. Склянська О. В. Вивчення та корекція взаємодії батьків із дитиною раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку за допомогою аналізу відеозаписів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. (серія: «Психологічні науки»), 2018. №2. С. 229–233.
11. Стадненко Н. М., Обухівська А.Г. Психологічні умови підвищення ефективності навчання дітей з різним ступенем розумової відсталості. *Психологічні умови ефективності дошкільного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я*. В.В.Тарасун (Ред). К.: 2005. С. 205-252.
12. Чеботарьова О.В., Гладченко І.В., Ярмола Н.А. Основи діагностичної діяльності корекційного педагога в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку: методичні рекомендації. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. URL: <https://ispukr.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Методичні-рекомендації-2019-ост-ред.pdf>
13. Чуйко О. В. (2017) Зарубіжні моделі психосоціальної реабілітації дітей, травмованих війною. *Український психологічний журнал*. № 1, С. 192-203.
14. Benedetti-Isaac, J.C., Camargo, L., Zambrano, M.T., Perea-Castro, E., Castillo-Tamara, E., Caldichoury, N., ... Flórez, Y. (2023) Deep brain stimulation may be a viable option for resistant to treatment aggression in children with intellectual disability. *CNS Neuroscience & Therapeutic*, 29 (7), 2010-2017. doi: 10.1111/cns.14156
15. Dunn, W. (1999). *Sensory profile user's manual San Antonio*. TX: The Psychological. (in English)
16. Furlong M.J., You S., Renshaw F.L., Malley M.D. & Rebelez J. Preliminary development and validation of the Social and Emotional Health Survey for secondary students. *Child Indicators Research*, 2013. № 6 (Springer). P.753 – 775. (in English)
17. Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144–156. <https://doi.org/10.1093/clipsy/bpg016> (in English).
18. Riquelme, I., Hatem, S. M., Sabater-Gárriz, Á., Martín-Jiménez, E., & Montoya, P. Proprioception, Emotion and Social Responsiveness in Children with Developmental Disorders: An Exploratory Study in Autism Spectrum Disorder, Cerebral Palsy and Different Neurodevelopmental Situations. *Children (Basel)*, 2024, vol.11, №: 6 (Jun 13). P.719. URL: <https://doi.org/10.3390/children11060719> (in English).
19. Ungar, M. (Ed.). (2012). *The social ecology of resilience: A handbook of theory and practice*. New York: Springer Science + Business Media. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0586-3> (in English).
20. Ward M.E., Cartwright G.P., Cartwright C.A, Campbell J. (Eds.). *Diagnostic teaching of preschool and primary children*. University Park, PA: The Pennsylvania State University, 1973.
21. Ziehfrend, S., Peifer, C., & Zink, A. (2025). Happiness – ein Konzept zur ganzheitlichen, personenzentrierten Gesundheitsversorgung in der Dermatologie [Happiness-A concept for holistic person-centered healthcare in dermatology]. *Dermatologie (Heidelberg)*, 76(2), 64-71. doi: 10.1007/s00105-024-05454-0. (in German).

Електронні ресурси:

1. <https://ircenter.gov.ua> – Портал ІРЦ.
 2. https://ispukr.org.ua/?page_id=335 – Е-ресурси СТ Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України стосовно інклюзивної освіти та дітей з особливими освітніми потребами.
 3. <http://icf-edu.com/ua> <http://icf-edu.com/ua> – Електронний браузер та тренажер МКФ.
 4. <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/mkf-dlya-inklyuzivnoyi-osviti-4.pdf> - МКФ для інклюзивної освіти.
 5. <https://t.me/+2OuLUfo2b7AxNzVi> – освітньо-волонтерський проєкт Telegram канал «МИ ПОРУЧ» відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної освіти і педагогіки імені Миколи Ярмаченка НАПН України
 6. <https://k-s.org.ua/resources/> - інфоресурси Центру розвитку і здоров'я «Коло сім'ї»
 7. <https://osobluvadutuna.com.ua> - сайт «Особлива дитина»: допоміжні матеріали для батьків та педагогів у роботі з дітьми:
 8. <http://www.dyvogra.com/uk/course-of-lectures> - Курс лекцій, навчальні відео, статті для фахівців освіти, медицини, соціальної сфери та батьків дітей з особливими освітніми потребами
-

Методи навчання

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Опорні конспекти лекцій. Силабус. Мультимедійні презентації до курсу. Збірка тестових завдань для оцінювання навчальних досягнень майбутніх докторів філософії. Приклади висновків ІРЦ для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку..

Поведінка на курсі

Відвідування аудиторних лекційних та практичних (або онлайн-занять). Сумлінне виконання індивідуальних завдань та самостійна робота над опануванням лекційного матеріалу.

Інформація про викладача

Мякушко ОКСАНА Іванівна, кандидат психологічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

0000-0002-7675-7523

<https://orcid.org/0000-0002-7675-7523>

Профіль вченого у Google Scholar

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=UtaNVnwAAAAJ&hl=ru>

Сторінка автора у Електронній бібліотеці НАПН України:

<https://lib.iitta.gov.ua/view/creators/==041C==044F==043A==0443==0448==043A==043E=3A==041E=2E==0406=2E=3A=3A.html>

Сухіна ІРИНА Вячеславівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

orcid.org/0000-0001-7838-1948

Профіль вченого у Google Scholar

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=1veb4m0AAAAJ>

Сторінка автора у Електронній бібліотеці НАПН України:

<https://lib.iitta.gov.ua/view/creators/==0421==0443==0445==0456==043D==0430=3A==0406=2E==0412=2E=3A=3A.html>

Основні публікації з тематики дисципліни

1. Мякушко, О.І. (1999). Тести досягнень учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку у вивченні природознавства. *Нива знань*, 2, 8-9.
2. Мякушко, О.І. (2000). Тести досягнень в природознавстві для молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*, 2, 21-27.
3. Мякушко, О. (2003). *Комплекс діагностичних і навчальних завдань з природознавства*: Методичні рекомендації для педагогів початкової ланки загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з важкими розладами мови та масових шкіл. В.В.Тарасун (Ред.). Київ. 112 с.
4. Мякушко, О.І. (2006). Синергетичний підхід до розробки освітньо-розвивальних програм для дітей з аутизмом. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*, 8 (2), 18-22.
5. Мякушко, О.І. (2012). *Психологічний супровід корекційно-реабілітаційного навчання дітей шкільного віку з помірною розумовою відсталістю*. К.: Педагогічна думка 128 с.
6. Мякушко, О. І. (2013). Системи класифікації розумової відсталості та підходи до діагностики дітей з помірною розумовою відсталістю. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 4(1), 146–157. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713973/>
7. Мякушко, О.І. (2019). Модель структури навчально-пізнавальних компетентностей (в рамках інформаційного і структурно-функціонального підходу до психічної діяльності). *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 15(1), 234-251. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719955>
8. Мякушко, О.І. (2020). Теоретико-методичні засади розробки тренінгу з підвищення компетентності батьків, які виховують дітей з порушеннями інтелектуального

- розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 16, 275-294. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i16>
9. Мякушко, О.І. (2020). Шляхи оптимізації функціонування ресурсної складової навчально-пізнавальних компетентностей у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 1(97). стор. 21-30. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723183>
 10. Мякушко, О. (2020). Психологічний супровід дітей. Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Бобренко, І.В., Гладченко, І.В., Мякушко, О.І., Сухіна, І.В. та ін. *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку*. О.В.Чеботарьова & О.І.Мякушко (Ред.). (с 276-353). К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738534>
 11. Мякушко, О. (2020). Психологічний супровід родини. Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Бобренко, І.В., Гладченко, І.В., Мякушко, О.І., Сухіна, І.В. та ін. *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку*. О.В.Чеботарьова & О.І.Мякушко (Ред.). (с 354-372). К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738535>
 12. Мякушко, О.І. (2019). Формування передумов пізнавальної і соціально-комунікативної діяльності. О. Чеботарьова & І. Сухіна (Ред.). *Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями: Компетентнісний підхід у формуванні основ пізнавальної і соціально-комунікативної діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями*. (С.185-207). К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://ispukr.org.ua/?p=5108#.Y-v7XXZBxdg>
 13. Мякушко О.І. (2021). Психокорекційні технології розвитку соціального та емоційного інтелекту в дітей з інтелектуальними порушеннями. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами» (м. Київ, 17-18 травня 2021 р.)*. (62-68). Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37020>
 14. Мякушко, О.І. (2021). Рекомендації зі створення оптимальних умов для розвитку дітей з порушенням інтелектуального розвитку. *Збірник матеріалів VII міжн. конгресу зі спеціальної педагогіки та психології «Діти з особливими потребами: від рівних прав – до рівних можливостей» (м. Київ, 7-8 жовтня 2021 рр.)*. (С. 139-146). Київ: Вид-во Симоненко О. І. <https://lib.iitta.gov.ua/728675/>
 15. Мякушко, О.І. (2021). Когнітивний підхід до формування навчально-пізнавальних компетентностей у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 18, 124-143. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i18>
 16. Мякушко, О.І. (2022). Цілісний підхід до виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 21, 74-103. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i21>
 17. Мякушко, О. (2022). Психологічні поради батькам дітей з ООП щодо подолання кризових станів. *Матеріали VIII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології «Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу» (м. Київ, 19-20 жовтня 2022 р.)*. (С. 227-235). Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка. <https://lib.iitta.gov.ua/732909/>
 18. Мякушко, О.І. (2023). Корекція поведінки. *Термінологічний словник*.
 19. Мякушко, О.І. (2023). Адаптивна поведінка. *Термінологічний словник*
 20. Мякушко, О.І. (2023). Технології соціально-емоційного розвитку. Чеботарьова, О.В.,

- Блеч, Г.О., Бобренко, І.В., Гладченко, І.В., Мякушко, О.І., Сухіна, І.В. та ін. *Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів*. О.В.Чеботарьова (Ред.). (с.106-203). К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/737146/>
21. Мякушко, О.І. (2023). Психокорекційні техніки та вправи щодо поліпшення психоемоційного стану дітей та оточуючих їх дорослих. Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Бобренко, І.В., Гладченко, І.В., Трикоз, С.В., Мякушко, О.І., Сухіна, І.В. та ін. *Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів*. О.В.Чеботарьова (Ред.). (с.545-570, 585-664). К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/737146/>
22. Мякушко, О. (2024). Інноваційні підходи до викладання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» учням із порушеннями інтелектуального розвитку. «Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації»: матеріали Х Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології. (м. Київ, 24-25 жовтня 2024). (С.296-304). К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=12711>
23. Мякушко, О.І. (2025). Заспокоїливі стратегії і техніки для учнів з розладами інтелектуального розвитку. *Мат-ли Всеукраїнської конференції молодих вчених «Сила підтримки: психологічна допомога особам з особливими потребами у період війни»* (м. Київ, 1 травня, 2025).
24. Мякушко, О.І., & Бродецька, А.А. (2023). Елементи тілесного орієнтованої терапії у роботі практичного психолога з учнями зі складними порушеннями розвитку. *Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Українська психологія ХХІ століття. Початок. (Дні української психології в Берліні)*, (м. Київ, 27-28 квітня 2023). В.Г. Панок (Ред.). (С.450-456). Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <http://doi.org/10.33120/UPS21Proceedings-2023>
25. Мякушко, О., Костенко, Т. (2024). Психофізіологічний підхід до подолання мовленнєвої тривожності у дітей з мовленнєвими порушеннями. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, 23, 214-225. URL: <https://aqce.com.ua/vipusk-23-2024/>
26. Мякушко, О.І., & Сухіна, І.В. Програма розвитку дітей дошкільного віку з Мякушко, О.І., & Сухіна, І.В. (2023). Програма розвитку дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями "Соціально-емоційний та соціально-поведінковий розвиток". Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Гладченко, І.В., Бобренко, І.В., Трикоз, С.В., Мякушко, О.І. та ін. *Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями*. О.В.Чеботарьова, І.В.Гладченко (Ред.). (с.72-114). К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/728670/>
27. Мякушко, О., Попович, Ф. (2024). Особливості розвитку соціально-комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з РАС. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 4 (116), 143-159. <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4>
28. Сухіна, І.В. (2020) Емоційне вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами: реалії та шляхи подолання. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 17, 221-235. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724404/>
29. Сухіна, І.В. (2021). Застосування технології майндфулнес у соціально-емоційному розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 18, 245-262. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i18>

30. Сухіна, І.В. (2023). Психоедукація батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни як напрям роботи психолога. *Особлива дитина: навчання і виховання, 3 (111)*, 7-31. <https://doi.org/10.33189/ectu.v11i13>

Зворотній зв'язок

Тел. +380994166058, +380667528281
sanamiak9@gmail.com, irena.sukhina@gmail.com

Інше

Затверджено

Протокол № 6 від 12 / 06 / 2025 р.

Укладачі

Мякушко О.І., Сухіна І.В.

Завідувач відділу

Чеботарьова О.В.